

**Родіонова К.О., Мельник В.О., Рябініна О.В.,
Наливайко Л.І., Катеринич О.О., Іщенко Ю.Б.**

**ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ
ПТАХІВНИЦТВА ТА ВПРОВАДЖЕННЯ
СИСТЕМИ НАССР В МІКРО-,
МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПТАХІВНИЦЬКИХ
ГОСПОДАРСТВАХ**

(навчально-практичний посібник)

**Родіонова К.О., Мельник В.О., Рябініна О.В., Наливайко Л.І.,
Катеринич О.О., Іщенко Ю.Б.**

**ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА
ПРОДУКЦІЇ ПТАХІВНИЦТВА
ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ НАССР
В МІКРО-, МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ
ПТАХІВНИЦЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ
(навчально-практичний посібник)**

Київ

Інтерсервіс

2023

Рекомендовано до друку Вченою радою Одеського державного аграрного університету (протокол від 4 квітня 2023 р. № 8)

Рецензенти:

Надія БОГАТКО - завідувач кафедри ветеринарно-санітарної експертизи Інституту післядипломного навчання керівників та спеціалістів Білоцерківського НАУ, доктор ветеринарних наук, доцент
Тетяна ІГНАТЬЄВА - доцент кафедри гігієни, санітарії та судової ветеринарної медицини Державного біотехнологічного університету, кандидат ветеринарних наук, доцент

Технології виробництва продукції птахівництва та впровадження системи НАССР в мікро-, малих та середніх птахівницьких господарствах : навчально-практичний посібник / Родіонова К.О. (ОДАУ); Мельник В. О., Рябініна О. В., Наливайко Л. І., Катеринич О.А., Іщенко Ю.Б. (ДДСП НААН). Київ, Інтерсервіс, 2023. 208 с.

ISBN 978-966-999-340-3

Навчальний посібник містить загальну інформацію щодо типових і перспективних технологій виробництва харчових курячих яєць та м'яса птиці в малих і середніх птахівницьких господарствах, системи контролю безпечності харчових продуктів НАССР (Hazard Analysis and Critical Control Point), введення у виробничу практику мікро-, малих та середніх птахівницьких господарств процедур, що забезпечують безпечність харчової продукції, запобіжних й корегувальних дій на основі принципів системи НАССР. Посібник розраховано на фахівців галузі птахівництва, що відповідають за впровадження системи НАССР у птахівницьких господарствах; керівників птахівницьких господарств, фермерів, інших дрібнотоварних виробників; науковців, викладачів і студентів аграрних вишів, що готують фахівців з питань технології виробництва та контролю якості продукції птахівництва.

УДК 636.52/.58:637.4

ISBN 978-966-999-340-3

Родіонова К.О., Мельник В.О., Рябініна О.В.,

Наливайко Л.І., Катеринич О.О., Іщенко Ю.Б., 2023

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТИПОВІ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ХАРЧОВИХ КУРЯЧИХ ЯЄЦЬ	8
1.1 Основні категорії та технологічні групи курей, які використовують для виробництва харчових яєць	8
1.2 Технології вирощування ремонтного молодняку яєчних і м'ясо- яєчних курей	8
1.3 Годівля ремонтного молодняку яєчних і м'ясо-яєчних курей	13
1.4 Типові та перспективні технології утримання дорослих яєчних і м'ясо-яєчних курей	16
1.5 Годівля дорослих яєчних і м'ясо-яєчних курей	25
Питання до розділу 1	30
РОЗДІЛ 2. ТИПОВІ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА М'ЯСА КУРЕЙ У ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ	31
2.1 Основні технології виробництва курятини	31
2.2 Інтенсивні технології вирощування курчат-бройлерів	31
2.3 Вільно-вигульна («Free Range») технологія виробництва м'яса курей	38
2.4 Традиційна вільно-вигульна технологія виробництва м'яса курей («Traditional Free Range»)	39
2.5 Органічна технологія виробництва м'яса курей («Organic»)	39
Питання до розділу 2	40
РОЗДІЛ 3. ТИПОВІ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА М'ЯСА ІНДИКІВ У ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ	42
3.1 Основні технології виробництва м'яса індиків	42
3.2 Інтенсивна технологія вирощування індичат на м'ясо	42
3.3 Особливості вирощування індичат на м'ясо за екстенсивної та напівінтенсивної технологій	47
3.4 Годівля індичат за інтенсивного вирощування на м'ясо	49
3.5 Годівля індичат за екстенсивного та напівінтенсивного вирощування на м'ясо	51
Питання до розділу 3	52
РОЗДІЛ 4. ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ КАЧКІВНИЦТВА	53
4.1 Інтенсивні технології вирощування каченят на м'ясо	53
4.2 Спільна аквакультура качок і риби	61
4.3 Годівля та напування каченят під час вирощування на м'ясо	66
4.4 Технологія виробництва качиної великої жирної печінки	68
Питання до розділу 4	74

	ГУСІВНИЦТВА	
5.1	Інтенсивні технології вирощування гусенят на м'ясо	75
5.2	Вирощування гусенят на м'ясо на відгодівельних майданчиках, пасовищах і водоймах	78
5.3	Технологія виробництва вівсяних гусей	79
5.4	Годівля гусенят під час вирощування на м'ясо	81
5.5	Технологія виробництва великої жирної печінки гусей	85
	Питання до розділу 5	88
	РОЗДІЛ 6. ВИМОГИ ДО ЯКОСТІ ТА БЕЗПЕЧНОСТІ ЯЄЦЬ І М'ЯСА ПТИЦІ	89
6.1	Харчова цінність курячих яєць	89
6.2	Харчова цінність м'яса птиці	90
6.3	Вимоги до якості та безпечності харчових курячих яєць	92
6.3.1	Вимоги до якості та безпечності харчових курячих яєць згідно з чинними нормативними документами України	92
6.3.2	Вимоги до якості та безпечності харчових курячих яєць в ЄС	97
6.4	Вимоги до якості та безпечності м'яса птиці	102
6.4.1	Вимоги до якості та безпечності м'яса птиці згідно з чинними нормативними документами України	102
6.4.2	Вимоги до якості м'яса птиці в ЄС	107
	Питання до розділу 6	111
	РОЗДІЛ 7. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО СИСТЕМУ НАССР	112
7.1	Що таке система НАССР та документи, на яких вона базується?	112
7.2	Принципи розробки системи НАССР	114
7.3	Послідовність розробки системи НАССР	115
7.4	Простежуваність продукції	120
7.5	Аналіз небезпечних чинників і визначення відповідних заходів з контролю виробництва	121
7.6	Побудова блок-схеми технологічного процесу	125
7.7	Схематичний план виробництва	125
7.8	Визначення критичних контрольних точок виробництва	126
7.9	Встановлення критичних меж для ККТ	129
7.10	Мікробіологічні критерії якості і безпеки	129
7.11	Моніторинг контрольних параметрів у ККТ виробництва	134
7.12	Встановлення запобіжних і корегувальних дій	136
7.13	Встановлення процедур перевірки системи НАССР	139
7.14	Протоколи системи НАССР	142
7.15	Сертифікація системи НАССР	143
7.16	Практичні поради із впровадження НАССР	144
7.17	Поширені помилки під час впровадження системи НАССР	145
	Питання до розділу 7	146
	Список використаної та рекомендованої літератури	147
	ДОДАТКИ	156

Додаток 2. Перелік журналів та документації для супроводу систем НАССР	165
Додаток 3. Опис продукту: Яйця курячі харчові (приклад)	169
Додаток 4. Опис продукту: М'ясо курчат-бройлерів (приклад)	172
Додаток 5. Контроль кормів	175
Додаток 6. Схема простежуваності на підприємстві	177
Додаток 7. Програма виробничого контролю	179
Додаток 8. Кооперативне об'єднання невеликих фермерських господарств для впровадження системи НАССР	185
Додаток 9. Схема поліпшення системи НАССР	186
Додаток 10. Блок-схеми технологій виробництва харчових яєць та м'яса птиці, ККТ, запобіжні та корегувальні дії для впровадження системи НАССР (приклад)	187